

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 7.10.2009
COM(2009) 527 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK, A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK ÉS
AZ EURÓPAI KÖZPONTI BANKNAK**

Éves beszámoló az euroövezetről – 2009

{SEC(2009) 1313}

1. AZ EUROÖVEZET GAZDASÁGA 2009-BEN

Miután lecsendesedtek harmincas évek óta legsúlyosabb válság hullámai, a gazdaság stabilizálódásának jelei mutatkoznak. Világszerte jelentős politikai beavatkozásokkal sikerült elérni a pénzügyi rendszer bizonyos fokú stabilitását. A pénzügyi feltételek a nyár folyamán javultak, és több pénzügyi mutató visszaállt a válság előtti szintre. Az üzleti és a fogyasztói bizalom mutatói szintén javultak az utóbbi hónapokban. A világkereskedelem stabilizálódott, és a jelek arra utalnak, hogy a készletek leépítésének időszaka fordulóponthoz érkezik. A recesszió alatt a fogyasztás relatív rugalmassága stabilizáló tényezőnek bizonyult, mivel a költségvetési ösztönző csomagok részét képező deflációs és tehermentesítő intézkedések támogatták a háztartások jövedelmét.

A Bizottság szolgálatai által 2009. szeptemberben közzétett legfrissebb időközi előrejelzés szerint az euroövezetben a növekedés 4 %-kal esik 2009-ben, tehát nincs változás a 2009. tavaszi előrejelzéshez képest. A tevékenységek első negyedévi, vártnál erősebb szűkülését ellensúlyozta az előre jelzettnél gyorsabb stabilizáció a második negyedévben, különösen Németországban és Franciaországban.

Mindazonáltal az élénkülés tartósságát és rugalmasságát még teljes körűen tesztelni kell. Mialatt a bankoknál szolvenciamutatóik javításának folyamata zajlik, amelyet a monetáris politika alkalmazkodó irányvonala és mentőcsomagok támogatnak, a pénzügyi piacok stabilizációjának még konkrét eredményeket kell hoznia a gazdaságnak nyújtott hitelezés terén, amely 2009 első felében jelentősen lelassult. A romló foglalkoztatási kilátások szintén a bizonytalanságot és az aggodalmat keltenek. Másrészt viszont nem szabad figyelmen kívül hagyni a még folyamatban lévő jelentős mennyiségű politikai ösztönzés pozitív hatását. Általánosságban még be kell bizonyosodnia az élénkülés fenntarthatóságának.

Az euro hatásos pajzsként működött a válságban. Az euro eredményesen védte meg az euroövezetet a múltbéli pénzügyi piaci zavarok időszakaiban a tagállamok számára romboló hatásúnak bizonyuló árfolyam- és kamatláb-ingadozásoktól. A megalapozott makrogazdasági politikák sarokköveként is értékes szerepet játszott az euro bevezetésére tevékenyen törekvő tagállamok, és az euróhoz kötött valutával rendelkezők esetében. Végül a teljes nemzetközi monetáris rendszer stabilitásához hozzájárult az euroövezet gyors – a többi központi bankkal összehangolt – cselekvőképessége.

A pénzügyi válság megnövelte az euro vonzerejét az euroövezeten kívüli tagállamok számára. Különösen az euroövezeti tagság két lehetséges előnye került előtérbe: elsőként megszűnne a hirtelen és romboló hatású árfolyammozgások kockázata; másodsorban a belföldi intézmények hozzáférnének az euroövezet központi banki likviditásához. Ugyanakkor azonban a válság rámutatott arra is, hogy az euro nem oldja meg az összes gazdasági problémát – különös tekintettel a belső és külső egyensúlyhiánnyal kapcsolatos problémákra, amit bizonyít az a tény, hogy néhány egyensúlyhiánnyal jellemzett euroövezeti országot keményen sújtott a válság. Ez a tapasztalat megerősíti annak a Szerződésben lévő előírásnak az ésszerűségét, hogy az euro bevezetése előtt a fenntartható konvergencia magas szintjét kell elérni. Az eurót bevezetni szándékozó országoknak célszerű felkészíteniük gazdaságaikat az euroövezetben való életre olyan szakpolitikák révén, amelyek célja a költségvetési fegyelem megerősítése, a makroszintű pénzügyi egyensúlyhiány megelőzése, a termelékenység, a versenyképesség és végső soron a gazdasági és monetáris unión belüli alkalmazkodási képességük fokozása.

A válság azonban tovább növelte az euroövezet néhány problémáját. A válság súlyként nehezedik az államháztartások fenntarthatóságára és a potenciális növekedésre. Ezenfelül, bár a válság kiváltotta kiigazítás segít az euroövezeten belül bizonyos egyensúlytalanságok csökkentésében, mégis fennáll annak a kockázata, hogy a politikai fellépés megfelelő koordinálása nélkül növekednek versenyképességbeli különbségek.

A bevételek meredek visszaesése, az európai gazdaságélénkítési terv alapján hozott költségvetési ösztönző intézkedések és az automatikus stabilizátorok következményeként az államháztartási egyenlegek jelentősen romlottak. A 2008 ősze óta hozott, az európai gazdaságélénkítési terv keretében koordinált hatékony politikai intézkedéseknek köszönhetően elkerülhető volt a pénzügyi összeomlás és az általános bizalomvesztés. A költségvetési politikát sikeresen alakították azon sürgető igényhez, hogy a gazdaságot ki kell húzni a recesszióból. A diszkrecionális költségvetési ösztönző intézkedések és a korlátlan automatikus stabilizátorok puffert teremtettek a gazdasági tevékenység számára és hozzájárultak ahhoz, hogy az utóbbi időben a javulás jelei mutatkoznak, ugyanakkor az államháztartási egyenlegek jelentős romlásához vezettek. Az emelkedő költségvetési hiányok és az alacsony vagy negatív növekedés, valamint a banki ágazatnak nyújtott támogatás jóval magasabb államadósságszintekhez vezetnek. Az euroövezetben az átlagos költségvetési hiány várhatóan a 2008-ban a GDP 2 %-át kitevő értékről 2009-ben a GDP 5 %-a fölé emelkedik. A jelenlegi tervek és előrejelzések alapján az euroövezeti hiány 2010-ben tovább emelkedik, a GDP 6,5 %-ára, míg az államadósság 2010-ben elérheti a GDP 84 %-át, ez 2007-hez képest 18 százalékpontos emelkedést jelent. 2009-ben – Ciprus és Luxemburg valószínű kivételével – az összes euroövezeti tagállam a GDP 3%-ában meghatározott küszöb feletti költségvetési hiányt mutat fel, köztük néhányan nagy különbséggel lépve túl a korlátot. 2009 első felében a Bizottság kezdeményezésére a Tanács túlzott hiány esetén követendő eljárást indított Görögországgal, Írországgal, Franciaországgal, Máltával és Spanyolországgal szemben a referenciaérték 2008. évi (Görögország esetében 2007. évi) túllépése alapján¹. A Bizottság ma azt javasolja, hogy a Tanács indítson túlzott hiány esetén követendő eljárást azon országok esetében is, amelyek 2009-ben várhatóan túllépik a referenciaértéket. A túlzott hiány esetén követendő eljárásnak a Paktum értelmében engedélyezett rugalmas alkalmazása fontos támogatásul és iránymutatásul szolgál a tagállamok számára ilyen nehéz körülmények között. Következésképpen a túlzott hiány esetén követendő eljárás keretében javasolt költségvetési konszolidációs pályákat nagyrészt középtávon határozták meg, és az egyes országok körülményeitől függően hosszabb határidőket javasoltak a túlzott hiány kiigazítására.

A válság fokozhatja a növekedési trendre ható lefelé irányuló nyomást. A Bizottság előrejelzése szerint a potenciális GDP-növekedés az euroövezetben az elöregedő népesség miatt hosszú távon visszaesik. Ezt a jelenséget a válsághoz kapcsolódó számos tényező erősítheti. Elsőként a hosszan elhúzódó munkanélküliség miatt hosszú távon, esetleg tartósan értékes készségek veszhetnek el. Másodsorban csökken, és a kevesebb beruházás és az ágazati változás miatt elavulttá válhat a felszerelés- és infrastruktúraállomány. Harmadsorban az innováció akadályokba ütközhet, mivel a kutatási és fejlesztési kiadások általában az elsők közé tartoznak, amelyeket recesszió alatt csökkentenek a vállalkozások. A magasabb kockázati díjak költségesebbé tehetik a K+F finanszírozását a jövőben. A potenciális növekedésben mutatkozó veszteség várhatóan magasabb lesz a mély recessziót átélő országokban.

¹ A túlzott hiány esetén követendő eljárással kapcsolatos minden dokumentum a következő weboldalon érhető el: http://ec.europa.eu/economy_finance/netstartsearch/pdfsearch/pdf.cfm?mode=m2

Örvendetes, hogy a válságot követően az euroövezeten belül azonnal csökkennek a különbségek. A növekedés közvetlenül a pénzügyi válság után minden euroövezeti országban mélyrepülésbe kezdett, bár ennek mértéke eltérő volt. A Bizottság szolgálatainak időközi előrejelzése szerint a növekedés alakulása kezd szerteágazó lenni az euroövezeten belül. Például a 2009. évi növekedési adatot Németországban és Franciaországban felfelé módosították, míg Olaszországban és Spanyolországban lefelé. A folyó fizetési mérlegek különbségeit illetően a folyamatban lévő ingatlanpiaci korrekció és annak a belföldi keresletre gyakorolt hatása valószínűleg az egyenlőtlenségek csökkenéséhez vezet, ami örvendetes lépés a kiegyensúlyozottabb növekedési minták irányába. Mindazonáltal a konvergencia mértéke mérsékelt és nincs összhangban az euroövezet tagállamai között.

2. A MÚLTBAN FELHALMOZOTT EGYENSÚLYTALANSÁGOK NÉHÁNY EUROÖVEZETI TAGÁLLAMOT A VÁLSÁGGAL SZEMBEN SÉRÜLEKENYEBBÉ TETTEK

A válság reflektorfénybe helyezett bizonyos válság előtti egyensúlytalanságokat. Világszinten meglepetést okozott, hogy milyen sebességgel és intenzitással gyűrűzött tovább a Lehman Brothers csődje. A kereslet és a GDP összeomlása néhány euroövezeti tagállamban ugyanolyan súlyos volt, mint más, esetleg jobban kitett gazdaságokban. Bár a továbbgyűrűzésért nagymértékben a banki és pénzügyi rendszer globális, összekapcsolt természete felelős, a néhány tagállam által tapasztalt nehézségek kihangsúlyozták az euroövezeten belül is számos gyenge pontot.

Az euroövezeten belül felhalmozott egyensúlytalanságok néhány gazdaságot a többinél jobban kitétek a megrázkódtatásoknak. Az erős makrogazdasági növekedéssel, alacsony inflációval, nyomott kamatlábakkal és a pénzügyi piaci volatilitás alacsony szintjével jellemzett kedvező makrogazdasági feltételek oda vezettek, hogy a gazdasági szereplők nagymértékben alulbecsülték a globális pénzügyi rendszer néhány kockázatát és világszerte elősegítették a hitelek bővülését. Ugyanez a kedvező gazdasági környezet néhány euroövezeti tagállamban lehetővé tette a gyors növekedés finanszírozását nagy folyó fizetésimérleg-hiányok felhalmozása árán (elsősorban EL, ES, PT és CY, de IE, MT, SI, SK is), míg más tagállamokban a folyó fizetési mérleg egyre magasabb többletet ért el (DE, LU, AT, NL, FI). Az euroövezeten belül a folyó fizetési mérlegek szórása e két csoport között az 1990-es évek közepe óta folyamatosan nőtt és mindenkorai csúcspontját éppen a válság előtt érte el. Az 1999-es kiegyensúlyozott egyenlegről kiindulva a többletek folyamatosan halmozódtak, és 2007-ben elérték a GDP 7,7 %-át, míg az aggregált hiányok az 1999-ben a GDP 3,5 %-át kitevő értékről 2007-re 9,7 %-ra emelkedtek.

A hiánnyal rendelkező országokban az eltérő tendencia a belföldi egyensúlyhiány kialakulását tükrözte. Ez túlzott belföldi keresletoldali nyomásban, az ingatlanárak ugrásszerű emelkedésében és felduzzadt építési ágazatban öltött formát. Mindez különösen nyilvánvaló volt Írországban, Spanyolországban és Görögországban, ahol az évtized során folyamatosan magasabb növekedést és inflációt jegyeztek, mint az euroövezet többi részében. A folyó fizetési mérlegek magas hiánya – és a kapcsolódó külföldi tőkebeáramlások – indokoltak egy felzárkózást célzó forgatókönyvben, amennyiben lehetővé teszik a gazdaság számára a tőkeállomány növelését és a fenntartható középtávú növekedési kilátások megalapozását. A tőkét azonban nem mindig a legtermelékenyebb felhasználásra irányították a hiánnyal rendelkező országokban. Ennek eredményeképp a munkaerő jelentős részét az igen konjunktúrafüggő ágazatokba vonzották, mint például az építőipar, amely most alapvető kiigazításra szorul.

Ezzel szemben a többlettel rendelkező országok hagyományos erősségeikre építettek, és növekedési modelljük a már versenyképes exportágazatuk köré összpontosult. Ezekben az országokban a hazai kereslet sosem ugrott meg annyira, hogy átvegye az export hajtóerő szerepét. A válság hatása felfedte ennek a növekedési modellnek a világszintű kereslet ingadozásaival szembeni érzékenységét, ami a növekedésre nézve következményekkel jár az euroövezet egészében.

A kiegyensúlyozatlanságok másik forrása a pénzügyi ágazat gyors növekedésében rejlik. Írország tankönyvi például szolgál, mivel a pénzügyi ágazat részesedése a teljes hozzáadott értékből 2007-ben 10,6 % volt, az euroövezetben átlagos mindössze 5 %-hoz képest. A válságot követően a dagadó értékvesztett eszközök meggyengítették a banki ágazatot és az állami hatóságokat, mint végső hitelezőket nyomás alá helyezték.

Ezek az egyensúlytalanságok megmagyarázzák, hogy a válság miért sújtott bizonyos tagállamokat keményebben, mint másokat. Mivel a nagy külső kötelezettségek fokozták a megrázkódtatásoknak való kitettséget, a hiánnyal rendelkező országok a pénzügyi piacokon csökkent kockázatésztől szenvedtek. A felfújtt építési ágazat kiigazítása a válság kezdete óta szintén súlyos teherként nehezedett a növekedésre és a foglalkoztatásra. Ezzel párhuzamosan a többlettel rendelkező országokat majdnem azonnal sújtotta a globális kereslet visszaesése, és növekedésük hirtelen zuhanni kezdett. A nagyobb banki ágazattal rendelkező országokban fennáll a jelentős költségvetési kötelezettségek felmerülésének kockázata. Általánosságban a kiegyensúlyozatlan növekedési modellt követő tagállamok különösen súlyos gazdasági visszaeséssel szembesültek.

A válság hatása bizonyítja a cselekvés szükségességét. Bár ezeket az egyensúlytalanságokat és a kapcsolódó kockázatokat már évekkel ezelőtt megállapították, megoldásuk régóta várat magára, mivel a tagállamok politikaformálói a gazdaságilag kedvező időszakokban nagymértékben figyelmen kívül hagyták az egyensúlytalanságokat. Tovább már nem hagyhatók figyelmen kívül.

3. BEFEJEZETLEN ÜGYEK IS HÁTRÁNYOSAN ÉRINTETTÉK AZ EUROÖVEZET VÁLSÁGRA VALÓ REAGÁLÁSI KÉPESSÉGÉT

Az euroövezet mélyebb pénzügyi integrációjához nem társult a felügyeleti szabályozás párhuzamos megerősítése. A meglévő felügyeleti szabályozás nem ösztönözte a közös felügyeleti kultúrát, nem észlelte a pénzügyi piacok és a reálgazdaság közötti rendszerszintű kapcsolatokat és nem biztosított rugalmas keretet a válság kezdetekor történő gyors és koordinált reagáláshoz. A kezdeti reakciók szétaprózottak voltak és nagyrészt belföldi megfontolásokhoz igazodtak. A betétbiztosítási rendszereket érintő kezdeményezések, vagy például vészhelyzeti lépésként az egyik nagy határokon átnyúló pénzügyi intézmény szétválasztása például bizonyosságul szolgáltak a működőképes válságkezelési eljárások hiányára. A 2008. októberben Párizsban tartott első állam-, illetve kormányfői szintű eurocsoport csúcstalálkozó segítette az EU-s válasz elindításában.

A Bizottság hatékonyan lépett fel a hiány megszüntetése érdekében. Az állami támogatás szabályaival összhangban közös keretet biztosított a nemzeti bankmentő tervek végrehajtásához, amely keret EKB-támogatásban is részesült. Azóta a Bizottság a de Larosière-csoport következtetései nyomán benyújtotta egy új európai pénzügyi felügyeleti szerkezetre irányuló hivatalos jogalkotási javaslatát. A javaslatok célja mind az egyes pénzügyi intézmények, mind az egész pénzügyi rendszer prudenciális felügyeletének

megerősítése. Ezzel párhuzamosan az EU a pénzügyi piacok szabályozói reformjának élvonalában van, formálva a G20-ak kezdeményezéseit és kötelezettségvállalásait.

Bár az államháztartások többnyire rendben voltak a válság kitörésekor, néhány tagállamnak korlátozott mozgástere volt a válságra való reagáláshoz. A Stabilitási és Növekedési Paktummal összhangban folytatott több évi nagyjából sikeres költségvetési konszolidáció után az euroövezet legtöbb tagállama sokkal jobb helyzetben volt a válság átvészeléséhez, mint előtte. A kedvező gazdasági időszak ellenére azonban néhány euroövezeti tagállamban befejezetlen maradt a költségvetési konszolidáció. Az államadósság szintje magas maradt Görögországban, Olaszországban és Belgiumban, míg Franciaországban, Görögországban és Portugáliában a költségvetési konszolidáció volt lassú és bizonytalan. Más országokban az államháztartás függővé vált vagy a pénzügyi ágazatból, vagy az ingatlanpiaci fellendülésből származó adóbevételektől, amelyek pangása hozzájárult az államháztartás romlásához és nagymértékben leszűkítette a válság hatásainak ellensúlyozásához rendelkezésre álló költségvetési mozgásteret. Következésképpen több tagállam is kénytelen volt korlátozni vagy visszatartani az európai gazdaságélénkítési tervben meghatározott közös költségvetési ösztönzéshez való hozzájárulását. Ha elérték volna a konszolidációt, az euroövezet költségvetési válaszlépése még határozottabb lehetett volna.

Globálisan az euroövezet kormányai az európai gazdaságélénkítési terv uniós szintű koordináló keretein belül méltányos részt vállaltak a kereslet fenntartására irányuló, összehangolt világszintű erőfeszítésből. E célból jelentős költségvetési és strukturális politikai intézkedések széles körét alkalmazták. A teljes költségvetési támogatás az euroövezet GDP-jének 4,6 %-a körüli (a teljes EU-t tekintve 5 % körüli); ebbe beleértendő az automatikus stabilizátorok hatása és a tagállamok kombinált diszkrecionális költségvetési ösztönzője 2009 és 2010 folyamán, az euroövezet GDP-jének 1,8 %-át kitevő nagyságrendben. Az euroövezeti tagállamok által bejelentett 590 nemzeti intézkedés közül 22 % a háztartások vásárlóerejének javítására irányul, beleértve a legsérülékenyebbeket; 25 % a befektetéseket ösztönzi; 32 % támogatást nyújt ágazatoknak vagy társaságoknak; és 21 % a munkaerőpiacok működésének fejlesztésére irányul. A Bizottság 2009. júniusi értékelése alapján a legtöbb intézkedés az európai gazdaságélénkítési tervvel összhangban időszzerű és jól célzott. Mindazonáltal bizonyos intézkedések kétséges visszafordíthatósága aggodalomra ad okot, mivel csökkentik az expanzív politikák hatékonyságát.

Az euroövezeti gazdaságpolitikai válaszlépés összesített hatása gyorsabb és talán erősebb lehetett volna, ha a koordináció korábban kezdődik és átfogóbb. Miközben a koordináció az EU egésze szempontjából is lényeges, különösen fontos az euroövezeti tagállamok számára szoros gazdasági és pénzügyi összefonódásuk és amiatt, hogy közös a valutájuk és egységes a monetáris politikájuk. Általánosságban az euroövezeten belül létező politikai koordinációs mechanizmus nem működött jól a válságban. Ebből a megállapításból kiindulva az eurocsoport elkötelezte magát a nemzeti gazdaságélénkítési intézkedések koordinációjának javítása mellett annak érdekében, hogy elkerüljék a káros hatások nemkívánatos továbbgyűrűzését és hogy teljes mértékben végrehajtsák a Stabilitási és Növekedési Paktum által meghatározott felügyeleti keretet. Az euroövezetnek ebben a kihívásokkal teli időszakban még fontosabbá vált, hogy az euroövezet vezető szerepet töltsön be.

4. TOVÁBBI TEENDŐK: A BELSŐ KIIGAZÍTÁS ÉS A FENNTARTHATÓ NÖVEKEDÉS BIZTOSÍTÁSA EGY KIHÍVÁSOKKAL TELI KÖRNYEZETBEN

A válság egyértelműen bizonyította az euroövezeti tagállamok számára, hogy sürgősen gyors előrelépést kell elérni a tízéves GMU reformjának ütemtervében, azaz szélesíteni és mélyíteni kell a makrogazdasági felügyeletet. A jól működő GMU az Unió egésze számára fontos előnyöket biztosít. A tízéves GMU-ról szóló, 2008. májusi közleményében² a Bizottság három pillérre épülő ütemtervet javasolt a GMU működésének javítására a gyorsan változó globális környezet, az elöregedő népesség és az energiával és az éghajlatváltozással kapcsolatos növekvő aggodalmak tükrében. A belpolitikai ütemterv célja a GMU makrogazdasági felügyeletének a költségvetési politikán túlmutató kiterjesztése a makroszintű pénzügyi stabilitás szempontjaira és a versenyképességi tendenciákra, a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia keretében meghatározottak szerint, és a strukturális reformok jobb beépítése a GMU-n belüli általános politikai koordinációba. További célja a költségvetési politikai koordináció mélyítése és a fokozott felügyelet. A tízéves GMU külpolitikai ütemtervének célja az euroövezet szerepének növelése a globális gazdasági irányításban. A válság rávilágított, hogy ezt a reformtervet kellő határozottsággal kell végrehajtani.

A szélesebb körű makrogazdasági felügyeletre sürgető szükség van a versenyképességi kihívásra adott koordinált politikai válasz ösztönzése érdekében. Határozott és gyors politikai intézkedéseket kell hozni, mivel a szerkezeti eltérések alááshatják az euroövezet kohéziós képességét. Az ismétlődő figyelmeztetések ellenére az euroövezeten belüli egyensúlytalanságokat nem kezelték akkor, amikor a gazdasági feltételek kedvezőek voltak. A válság most – a hazai kereslet összeomlása és a meredeken növekvő munkanélküliség miatt – a folyó fizetési mérleg szigorú kiigazítását teszi szükségessé. Ez leginkább – de nem kizárólag – a hiánnyal küzdő országokban jellemző, például Spanyolországban és Írországban. Ezenkívül elhúzódás fenyegeti a versenyképességi tendencia kiegyensúlyozását a következő okok miatt: i. a válság globális természete hátrányosan érinti az exportvezérelt stratégiát; ii. az alacsonyabb potenciális növekedés korlátozza a bér és költség terén felhalmozott eltérések kiegyensúlyozására rendelkezésre álló mozgásteret; iii. valamint, ha az élénkülés megszilárdul, a gyenge növekedéssel jellemzett országok magasabb reálkamatlábakkal szembesülhetnek az euroövezet többi részéhez képest. A makrogazdasági felügyelet kiterjesztésére törekedve az eurocsoport 2008-ban megállapodott abban, hogy rendszeresen felülvizsgálja az euroövezeten belüli versenyképességi tendenciákat és ösztönzi a tagállamokat a kiigazítást célzó intézkedések meghozatalára. Az euroövezetben a káros versenyképességi fejlemények okainak kezelése közös érdekű ügy és az övezet kilépési stratégiájának szerves részét kell alkotnia.

A felügyelet kiterjesztésének a pénzügyi piaci fejleményeket is magában kellene foglalnia. A magánszektor túlzott eladósodása fenntarthatatlan gazdasági tendenciákhoz vezetett. Az ilyen pénzügyi egyensúlytalanságokat korai szakaszban kell felismerni és kezelni. A tízéves GMU-ról szóló közlemény kihangsúlyozta, hogy a piaci integráció – különösen a pénzügyi szolgáltatásoké – általánosságban kedvező a GMU számára, ha azonban nem kíséri megfelelő szakpolitika, felerősítheti a részt vevő országok közötti különbségeket. A válság bizonyítja, hogy a pénzügyi megrázkódtatások milyen gyorsan sújthatnak le a reálgazdaságra és milyen erősek a visszacsatolások. A makrogazdasági felügyeletnek az euroövezeten belüli

² „A tíz éves GMU – a gazdasági és monetáris unió első tíz évének sikerei és kihívásai” – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Központi Banknak – COM(2008)238, 2008.5.7.

versenyképesség alakulására való kiterjesztésén túlmenően létfontosságúnak tűnik az eszközárrobbanások korai felismerése a költségvetési és külső egyensúlytalanságok későbbi költséges kiigazításának megelőzése céljából.

A fenntartható államháztartások biztosítása érdekében célszerű mélyíteni a felügyeletet. A válság nyomán az alacsony növekedés és a növekvő adósság kombinációja miatt az államháztartások bizonytalan helyzetbe kerülhetnek, éppen amikor az előregedés hatása is kezd érvényesülni. Ha a politika változatlan marad, az államadósság az euroövezetben 2014-re várhatóan eléri a GDP 100 %-át. Az euroövezetbeli mélyebb költségvetési koordináció részeként határozott kötelezettségvállalásra van szükség egy olyan költségvetési stratégiához, amely megfelelően ki tudja egyensúlyozni a stabilizációs és a fenntarthatósági megfontolásokat, a Stabilitási és Növekedési Paktummal összhangban. Az euroövezet pénzügyminiszterei 2009 júniusában megállapodtak a 2010. évi állami költségvetések kialakítására vonatkozó iránymutatások kidolgozásának feladatáról (a költségvetések félidős értékelése) annak érdekében, hogy az euroövezet számára egységes költségvetési politikákat biztosítsanak. Konkrétan eldöntötték, hogy amint tartós lesz az élénkülés és a gazdasági visszaesés kockázata tovább csökken, a költségvetési politikáknak a konszolidáció felé kell elmozdulniuk. Abban is megegyeztek, hogy a pénzügyi konszolidáció ütemének eltérőnek kell lennie az egyes országokban, figyelembe véve nemcsak az élénkülés ütemét, a költségvetési egyenleget és az adósságszintet, hanem az előregedéssel kapcsolatban előrejelzett költségeket, a külső egyensúlyhiányt és a pénzügyi ágazat kockázatait is.

A konszolidációnak fokoznia kell az államháztartások színvonalát és meg kell állítania az adósságnövekedést, miközben hozzájárul a hosszú távú növekedéshez a nem produktív kiadások konszolidálása és a gazdaság termelési kapacitásának növelésére irányuló ösztönzők fokozása révén. Ezen túlmenően a belföldi költségvetési kereteket meg kell erősíteni és úgy kell kialakítani, hogy a kedvező időszakokban jobban előmozdítsák a hatékony konszolidációt. Összességében a válságból levont tanulság az, hogy a makrogazdasági felügyeletnek a gazdasági stratégiák kidolgozásának sarokköveként kell a fenntarthatóságra tekintenie.

A megfontolt kilépési stratégiák lehetővé tétele érdekében célszerű fokozni a politikák és a tagállamok közötti koordinációt. A hiteles és jól koordinált kilépési stratégiák különösen lényegesek az euroövezet számára, hogy biztosítható legyen a fenntartható növekedés és elkerülhető legyen az, hogy a potenciális növekedés alakulása szerteágazóvá váljon a gazdaság újbóli megerősödésekor. A koordinációnak alapvetően a politikai irányok normalizálásának megfelelő időzítésére, ütemére és szakaszaira vonatkozó közös megegyezés formáját kell öltetnie. A költségvetési ösztönző és vállalkozástámogató intézkedéseknek hiteles költségvetési konszolidációval és strukturálisreform-tervekkel kísért esetleges visszavonása javítaná az árstabilitási kilátásokat és így megkönnyítené a monetáris politika folytatását. A pénzügyi helyreállítás gyors előrehaladása létfontosságú lenne annak biztosításához, hogy a banki rendszer ne fogja vissza az élénkülést, és hogy a monetáris politika árstabilitásra irányuló célkitűzése ne kerüljön ellentétbe a pénzügyi stabilitás célkitűzésével. A legjobb globális eredmény elérése érdekében a differenciált politikai válaszlépéseket be kell építeni a nemzeti kilépési stratégiákba. A lisszaboni stratégia keretében az euroövezetre vonatkozó tanácsi ajánlásokkal összhangban előrelépésre van szükség a potenciális növekedést fokozó és a megrázkódtatásokhoz való alkalmazkodást megkönnyítő reformok végrehajtása terén.

Az irányítás szempontjából levont tanulságok. A válság kihangsúlyozta, hogy szükség van az euroövezeti felügyelet és irányítás keretének megerősítésére. A tízéves GMU-ról szóló 2008. évi közleményében a Bizottság már kiemelte, hogy az euroövezeti tagállamoknak

egyértelműbben ki kell fejezniük politikai akaratukat és vezető szerepüket, összehangolt politikai fellépéssé alakítva közös elképzeléseiket, valamint felhívást intézett a tagállamokhoz, hogy teljes mértékben használják ki az eurocsoportot, mint őszinte vitákra és határozott fellépésekre lehetőséget adó politikai szövet. Az euroövezet gazdasági irányításának további javításához a Lisszaboni Szerződés biztosítja a szükséges platformot. A gazdaságpolitikák egyre szorosabb koordinációjának kialakítására irányuló igényt kiemelve a Lisszaboni Szerződéshez csatolt új jegyzőkönyv hivatalosan elismeri az eurocsoportot és elnökét. A Lisszaboni Szerződés megerősíti a Bizottságnak a GMU működésének felügyeletében betöltött szerepét is.

Az euroövezet egyesített erővel befolyásolhatja a globális menetrendet. Az, hogy a G20-ak a globális gazdasági és pénzügyi irányítás reformját ösztönző választott fórummá fejlődik, emeli a tétet az euroövezet számára. A válság nyomán a globális gazdaság szembesül azzal a komoly kihívással, amelyet a világ legnagyobb gazdaságaiban a kiegyensúlyozottabb és fenntartható növekedési pályára való átállás kezelése jelent. E célból indokolt az IMF égisze alatt a globális felügyelet fokozottabb szerepe. Ebben az összefüggésben az euroövezetre egyetlen gazdasági egységként kell tekinteni, amelynek fontossága az új tagok fokozatos csatlakozásával tovább növekszik. Annak érdekében, hogy az euroövezet világszinten egységesen és határozottan tudjon fellépni, meg kell erősíteni az EU külső képviseletét, különösen az IMF-en belül. Most, hogy a kvóták és képviseletek reformjáról folyó viták lendületet kaptak, elérkezett erre a megfelelő pillanat. Ezért a tízéves GMU-ról szóló közleményben egy éve meghirdetett bizottsági irányvonal időszerűbb, mint valaha.